

Jeanette Serritzlev

Russisk påvirkning virker – også i Danmark

Artiklen ser på russisk påvirkning i Danmark og forsøger at sætte Ruslands anvendelse af påvirkning uden for Rusland i en større kontekst, idet det er et middel til at opnå udenrigspolitiske strategiske mål. Det sker fx ved at skabe splid i Vesten. Det opnår Rusland blandt andet ved moderne propagandaprincipper om at distribuere budskaberne konstant, massivt og gentagende. Artiklens argument er, at russisk påvirkning kan nå danske mediebrugere på flere måder og på tværs af platforme. Dette er blevet ekstra tydeligt efter den russiske invasion af Ukraine, hvor tidligere coronaskeptikere i høj grad har overtaget prokremlske narrativer. Det er, som kronikken udfolder, ikke tilfældigt.

Nøgleord: Rusland, Ukraine, informationskrig, påvirkning, propaganda, konspirationsteori

Rusland som aktør forstår styrken ved påvirkning og propaganda som våben. Derfor har vi også i forbindelse med krigen i Ukraine set, at Rusland har brugt mange ressourcer på at lukke eget informationsrum for at styre, hvilken information den russiske befolkning har adgang til. Man ønsker fra Kremles side at have en fast hånd om fortællingen om krigen over for sit hjemlige publikum. Men hvad med det vestlige? Hvad med Danmark? I Danmark er vi gode til kildekritik, så der er vel ingen fare, har forestillingen ofte lydt. Men er det nok til at vaccinere en befolkning mod fremmed påvirkning?

Russisk påvirkning og propaganda i Vesten er ikke alene et spørgsmål om falske profiler eller maskinoversatte opslag fra bots. Jyllands-Posten har i begyndelsen af 2023 i artikler forsøgt at afdække, hvordan aktuelle prorussiske netværk i Danmark opererer på tværs af platforme med at udbrede prorussiske budskaber (Holst, Pihl og Venzel, 2023). Avisens kortlægning viser, at disse netværk består af både privatpersoner, onlinefællesskaber og fx den statskontrollerede russiske organisation Rossotrudnichestvo, som samme artikel beskriver som værende underlagt det russiske udenrigsministerium med afdelinger i 79 lande. Organisationen blev i 2022 sanktioneret af EU for at drive et netværk af påvirkningsagenter og sprede russisk propaganda. I januar 2023 bragte Reuters ligeledes en længere reportage, der beskrev et netværk af russiske indflydelsesagenter i Tyskland, som både deltog i kulturaktiviteter, prorussiske demonstrationer og onlinedebatter. Ligeledes finder Reuters link til den statsstyrede

organisation (Nikolskaya, 2023). Reuters og Jyllands-Postens kortlægning beskriver, hvordan russisk påvirkning, også i Danmark, både foregår i det fysiske og det digitale rum. Fokus vil i det følgende være på den digitale side i relation til krigen i Ukraine.

Krigen havde ikke været i gang længe, før der var nogle observerbare forandringer på danske sociale medier. De prokremlske narrativer, som forud for invasionen ikke havde været voldsomt eksponeret, kom nu til syne. Antiukrainske budskaber om nynazister i Ukraine eller prorussiske revisionistiske italesættelser af Ukraine som en fejlslagen stat, der i bund og grund ikke havde legitim ret til selvstændighed, bredte sig. Men hvad drev det? Det vil kronikken se nærmere på.

Påvirkning som udenrigspolitisk virkemiddel

Påvirkning skal forstås som samlebegreb for en lang række af aktiviteter, der udføres med henblik på at ændre en målgruppes holdning eller adfærd. Forsvarets Efterretningstjeneste beskriver påvirkning som ”en række forskelligartede aktiviteter, der sigter mod at påvirke befolkninger og beslutningstageres opfattelser og beslutningsprocesser” (Forsvarets Efterretningstjeneste, 2022: 32).

Propaganda er et element hertil; desinformation et andet. I praksis kan og vil elementerne ofte flyde sammen. I bogen *Informationskrig – påvirkning og propaganda i moderne krigsførelse* (Serritzlev, 2023) forsøger jeg at eksemplificere propaganda med gennemgang af en prorussisk video målrettet et – efter alt at dømme – europæisk publikum, der med patos og visuelle effekter italesætter Rusland som den misforståede part, der blot beskytter sig selv, og med USA som den fjende, Europa i øvrigt bør løsrive sig fra med henblik på at undgå tredje verdenskrig.

Desinformation handler om at distribuere helt eller delvist falsk information med henblik på at opnå en effekt. Som eksempel på desinformation anvendes her KGB's kampagne fra 1980'erne om, at aids blev udviklet som led i et amerikansk forsøg med biologiske våben. Da aids blev kendt i begyndelsen af 1980'erne, skabte sygdommen ikke bare frygt over hele verden, men også tvivl om, hvor den kom fra. Det kunne bruges i en sovjetisk desinformationskampagne, fordi det talte ind i eksisterende historier, blandt andet om amerikanernes brug af plantegiftsmidler under Vietnamkrigen kendt under navnet Agent Orange (Serritzlev, 2023: 84ff.).

Russisk desinformation behøver ikke, som eksemplet med aids viser, at handle om Rusland, så længe det tjener russiske interesser. Om prædikatet er propaganda eller desinformation, er imidlertid ikke pointen; det er at forstå, at

russisk påvirkning kommer i mange former – og ikke nødvendigvis er varedeklareret med et russisk flag på indpakningen.

Moderne russisk propaganda: konstant, massiv og gentagende

I ”The Russian ’firehose of falsehood’ propaganda model” fra 2016 opstiller Christopher Paul og Miriam Matthews en række karakteristika for moderne russisk propaganda. ”The firehose of falsehood”, altså ”falskhedens brandslange”, bruges som metafor for den massive mængde af information – som vandmasserne i en tændt brandslange. Paul og Matthews er ophavsmænd til begrebet, som siden har vundet udbredelse. De beskriver fire karakteristiske træk ved den moderne model for russisk propaganda (Paul og Matthews, 2016: 2):

1. Høj volumen og på tværs af platforme
2. Hurtig, kontinuerlig og gentagen
3. Ingen forpligtelse over for objektiv virkelighed
4. Ingen forpligtelse til konsistens.

Det er alle træk, som har kunnet observeres i den russiske propaganda under krigen i Ukraine. De fire punkter gennemgås herunder.

Høj volumen og på tværs af platforme

Dette dækker både distribution af billeder og videoer, falske profiler på sociale medier, medieprodukter mv. I det følgende afsnit nævnes (RT) som det stærkeste enkeltvåben, men RT står ikke alene. Der er en myriade af hjemmesider og platforme, der indgår i distributionen af propaganda og desinformation, hvor tilknytningen til Rusland ikke altid er tydelig eller underspillet. Disse mange forskellige platforme bidrager også til at styrke historierne: De refererer til hinanden og understøtter hinandens budskaber, hvilket betyder, at brugeren kan blive eksponeret for samme budskab fra forskellige kilder (Paul og Matthews, 2016: 2-3).

Hurtig, kontinuerlig og gentagen

Russisk propaganda er hurtig, hvilket betyder, at den i en moderne medievirkelighed kan tilbyde hurtige billeder eller videoer. Dette kan gøre det attraktivt for andre brugere at dele, fordi de så kan være hurtigt ude. Russisk propaganda er også kontinuerlig. Gentagelsens effekt er også kendt (Paul og Matthews, 2016: 4): ”En person er mere tilbøjelig til at acceptere den første information, der modtages om et emne, og derefter favorisere denne information, når den står over for modstridende budskaber.”

Ved at være hurtigt ude med budskaber kan russisk propaganda være med til at farve informationsmiljøet i en given situation. Ved vedvarende at blive udsat for massive mængder af information, der understøtter samme budskaber, får det modtagerne til så at sige kognitivt sænke paraderne; og følgelig blive mere tilbøjelige til at tro på det.

Ingen forpligtelse over for objektiv virkelighed

I 2017 skrev det russiske forsvarsministerium, at det havde beviser for, at USA støttede ISIL. Dette blev ”bevist” med billedmateriale. Billedmaterialet blev hurtigt identificeret som kommende fra en reklame på YouTube for et spil, og historien er velbeskrevet af Bellingcat (Higgins, 2017). Hvis det danske forsvarsministerium havde gjort noget tilsvarende, ville det – naturligvis og heldigvis – have medført ramaskrig i medierne og på Christiansborg. Det er ikke sjældent, at officielle russiske kilder ikke blot fordrejer sandheden, men decideret lyver om den; som når den russiske udenrigsminister Sergej Lavrov flere uger inde i krigen på et pressemøde lader forstå, at Rusland ”ikke [havde] invaderet Ukraine” (TASS, 2022).

Ingen forpligtelse til konsistens

Rusland bruger modsatrettede og skiftende forklaringer som en del af drejebogen. Formålet er at forvirre og skabe tvivl om, hvad der egentlig foregår. ”Question More”, som RT’s slogan lyder. Ifølge Forsvarets Efterretningstjeneste er et af formålene netop at underminere troen på, at der findes en objektiv sandhed (Forsvarets Efterretningstjeneste, 2018: 20).

Denne underminering af forestillingen om en objektiv sandhed kan ske ved så at sige at skabe støj i informationsrummet. Nogle gange for at fjerne fokus; andre gange ”bare” for at støje. I tilfældet med det russiske angreb på børne- og barselshospitalet i Mariupol den 9. marts 2022 var der skiftende forklaringer fra russisk side. Den russiske udenrigsminister Sergej Lavrov forklarede, at hospitalet var rømmet for patienter og i stedet husede soldater fra Azov-bataljonen, som Kreml altid gerne henviser til. Hospitalet ville dermed være et legitimt militært mål. Det russiske forsvarsministerium meddelte, at der slet ikke var tale om et russisk angreb, men at det var iscenesat af ukrainerne selv, og at det var skuespillere på foto og videoer. Denne påstand blev også videredelt af den russiske ambassade i Danmark på Twitter (Frisch og Eggert, 2022). Hvorfor kommer officielle personer og myndigheder med skiftende forklaringer? Fordi det virker. Rusland behøver nemlig ikke at vinde kampen om narrativen. Formålet kan være at bidrage til tvivl eller skabe støj i informationsmiljøet. Når det russiske forsvarsministerium kommer med forklaringer, der taler ind i konspiratoriske

tankesæt, er det, fordi de kan appellere til samme målgrupper, der er mistroiske over for myndigheder og medier.

Det stærkeste enkeltvåben: RT

RT blev etableret i 2005 under navnet Russia Today som et slags soft power-initiativ for verden uden for Rusland. I 2009 valgte man dog at nedtone det russiske og skiftede navn til RT (Redington; 2021: 76). Det skete formentlig på baggrund af dårlige erfaringer fra informationsiden af krigen i Georgien i 2008 (Redington; 2021: 79). Under navnet RT når mediet i dag seere i mere end 100 lande på fem kontinenter på kabelnet (RT, u.å.).

RT's opgave er ikke at bedrive objektiv journalistik, men at udbrede nyheder fra et russisk perspektiv (RT, u.å.). Et russisk perspektiv skal her forstås som lig med Kremls. Det er derfor heller ikke tilfældigt, når RT's mangeårige chefredaktør Margarita Simonjan i et interview med den russiske avis Kommersant i 2012 sagde, at Rusland har brug for RT af samme grunde, som Rusland har brug for sit forsvarsministerium. I samme interview fortæller Simonjan også, at RT fører informationskrig mod den vestlige verden (DFRLab, 2018).

RT's rolle og tone ændrer sig løbende. Det ses tydeligt, hvis man løbende følger platformen. Det har også været tilfældet under Ukrainekrigen. I krigens første dage kunne man på forsiden af rt.com finde en meget afdæmpet dækning af forløbet. Dette ændrede sig dog hurtigt, hvorefter stilen blev lagt om til i en periode at fokusere dels på Azov-bataljonen, som RT indskrev i fortællingen om nynazister i Ukraine, dels på "humanitær hjælp" fra russiske soldater til civile i Ukraine. I artiklen "RT and the element of disguise: Russia's Information Weapon" deler Tobias Redington stilen på RT op i to kategorier: kritiske perioder og ikkekritiske perioder (Redington, 2021: 76). Som eksempel på kritiske perioder nævner Redington blandt andet annekteringen af Krim i 2014 og giftattentatet på den tidligere efterretningsagent Sergej Skripal i Salisbury i 2018 (2021: 77).

Redington skriver, at RT's nyhedsreportager i ikkekritiske perioder typisk er mere afdæmpede, og RT fungerer mere som "et normalt nyhedsbureau tilsyneladende forpligtet til at rapportere citathistorier, der ikke ville vække nogen mistanke om en klandestin politisk dagsorden" (Redington, 2021: 77). I ikkekritiske perioder kan RT næsten ligne et medie som CNN og BBC – blot med lidt mere kuriøse vinkler. Det er denne blanding af poleret overflade og polemisk indhold, der gør, at RT har formået at positionere sig som "antimainstream" og dem, man skal lytte til, hvis man ikke tror på netop traditionelle massemedier som CNN og BBC.

RT er også relevant, når det gælder udbredelsen af konspirationsteorier, og når det gælder RT's rolle som samlingssted for mange tilhængere af forskellige konspirationsteorier (Yablokov, 2015: 306). Da RT America blev etableret i 2010, handlede en af de første udsendelser om, at angrebet den 11. september 2001 formentlig var et "inside job" (Yablokov, 2015: 306). RT har formået at tale ind i eksisterende konspirationsteorier, samtidig med at man har udvidet med konspirationstanker om forholdet mellem Rusland og USA:

De konspiratoriske fortællinger i RT's rapporter og programmer vedrørende Rusland fungerer som et forklarende værktøj til at skildre truslen om amerikansk verdensdominans (...). Ruslands politikker hjælper til gengæld med at skabe balance i internationale forbindelser og retfærdiggøre Kremles uenighed med USA (Yablokov, 2015: 309).

Disse fortællinger har man også set op til og under Ukrainekrigen med historier om blandt andet amerikanske biologiske laboratorier i Ukraine (eksempelvis RT, 2022). Ved at trække på konspirationsteorier og konspiratoriske idéer understøtter RT sig eget slogan om at "spørge mere" og positionere sig væk fra de traditionelle nyhedsmedier.

Dette har også under pandemien banet vejen for RT til at nå større målgrupper: Tal fra Tyskland viser, at RT Germany steg med over 40 pct. i unikke brugere på platformens hjemmeside under pandemien, hvor RT blev populær blandt det coronaskeptiske segment (Kovalev, 2021). Som Redington skriver: "RT har tiltrukket et betydeligt trofast publikum og dermed maksimeret dets ødelæggende potentiale som informationsvåben i kritiske øjeblikke" (2021: 81).

Det russiske oppositionsmedie Meduza noterer i november 2021, at der er en væsentlig forskel på RT's dækning af pandemien på russisk i forhold til andre sprog; ligesom der også er forskel mellem fx RT på tysk, fransk og spansk: "Der er ingen enkelt redaktionel politik, som guider Rusland Todays fremmedsproglige dækning af coronapandemien; tv-netværket tilpasser sine tilgange til hver enkelt målgruppes særlige politiske miljø" (Kovalev, 2021).

RT's egenskab som informationsvåben var også årsagen til, at EU som led i en større pakke af sanktioner valgte at sanktionere RT som en reaktion på Ruslands invasion af Ukraine i marts 2022. Europarådet besluttede således hurtigt i krigen at blokere for hhv. RT (RT English, RT UK, RT Germany, RT France og RT Spanish) og Sputnik News (Det Europæiske Råd, 2022). I praksis betyder det, at RT's profiler på fx YouTube, Facebook og Twitter blev fjernet, ligesom adgangen til rt.com blev lukket – dog ikke mere, end at man stadig tilgå siden via VPN.

Truslen i Danmark

I Politiets Efterretningstjenestes seneste risikovurdering af spionagetruslen mod Danmark fremgår det, at ”der er en specifik og vedvarende trussel fra fremmede staters efterretningsvirksomhed i Danmark”, og at denne fremmede efterretningsvirksomhed ud over spionage mv. også omfatter påvirkning. Truslen udgår primært fra Rusland, Kina og Iran (Poliets Efterretningstjeneste; 2022: 6).

Forsvarets Efterretningstjeneste skriver i den efterretningsmæssige risikovurdering UDSYN, at Rusland udgør den alvorligste udfordring for Vesten, hvad påvirkning angår, og at Rusland særligt forsøger at bruge påvirkning til at øge skellene blandt NATOs og EU’s medlemslande for på den måde at underminere Vestens evne til at handle samlet over for Rusland (Forsvarets Efterretningstjeneste, 2022: 32). Forsvarets Efterretningstjeneste nævner påvirkning som en del af Ruslands samlede hybride aktiviteter over for Vesten med henblik på at presse politikere og befolkninger ved at skabe usikkerhed og forvirring (2022: 24). Det fremgår ligeledes, at Rusland skræddersyer sine påvirkningskampagner efter specifikke formål, som kan handle om såvel resultatet af en valghandling som forsøg på at afværge international kritik mod Rusland (2022: 32).

Ved de sidste to folketingsvalg i hhv. 2019 og 2022 er der udarbejdet specifikke trusselsvurderinger for russisk påvirkning. I 2019 skrev Forsvarets Efterretningstjeneste, at man vurderede det som mindre sandsynligt, at Rusland ville gennemføre en forberedt og koordineret kampagne rettet mod det danske folketingsvalg. Valget blev afholdt sammenfaldende med valget til Europaparlamentet, hvor man heller ikke vurderede nogen specifik trussel imod Danmark. Imidlertid lød vurderingen, at det var sandsynligt, at Rusland generelt ville arbejde med narrativer, der kunne forstærke spliden i EU-samarbejdet i lande med højere prioritet end Danmark. Danmark kunne således blive berørt af en sådan kampagne uden at være et direkte mål. Dette er en vigtig pointe. I det digitale rum er informationsmiljøet globalt. Det betyder ikke, at det er grænseløst – som Ruslands regulering af internettet over for egen befolkning siden krigens udbrud har vist. Informationsmiljøet kan også være begrænset af sprogbarrierer. Danmark ligger dog i toppen af målinger, der ser på, hvor stor en del af befolkningen, der behersker engelsk som fremmedsprog (Rabøl, 2021). Det betyder, at selvom Danmark eller danskerne ikke nødvendigvis er primær målgruppe for russisk påvirkning, kan der være en såkaldt spillover-effekt fra aktiviteter målrettet andre lande eller et mere internationalt, engelsksproget publikum generelt.

Da RT’s ”lillebror” Sputnik News i 2015 lancerede en dansksproget udgave, varede det ikke mere end omkring et halvt år (Bruun-Hansen, 2015), før siden blev lukket igen i begyndelsen af 2016. Den officielle forklaring lød, at man

ville prioritere den engelsksprogede nyhedsdækning. ”Sputniks internationale hjemmeside leverer fortsat nyheder, der er relevante for Danmark og de andre nordiske lande”, skrev Sputnik News’ pressetalsmand således til Mandag Morgen (Kerrn-Jespersen, 2018). Lukningen kan skyldes, at siden ikke fik nok interesse fra danske læsere; men det kan ses som en indikation på, at et dansk publikum, der søger uden for det traditionelle danske mediemarked, orienterer sig på engelsksprogede platforme.

Russisk påvirkning med potentiel effekt på danskere kan dermed ikke alene afgrænses til påvirkning på dansksprogede platforme. Derfor spiller et medie som RT, en platform som YouTube, et onlineforum som Reddit og diverse andre sociale medier og beskedtjenester som Telegram også en rolle i en dansk kontekst, selvom sproget er engelsk.

Konspirationsteoriernes infrastruktur: coronaskeptiske stemmer i Danmark

Som tidligere nævnt behøver russisk påvirkning ikke at handle om Rusland. Hvis formålet er at bidrage til tvivl og splittelse, er emnet underordnet. Nogle emner egner sig dog i særlig grad til at opnå dette; emner, hvor befolkningen eller befolkningsgrupper i forvejen er splittede, og hvor Rusland med fordel kan stikke en kile ind. Et eksempel på det er coronapandemien.

Coronapandemien skabte ikke blot grobund for konspirationsteorier. Den styrkede også infrastrukturen mellem forskellige kritiske stemmer, som enten var imod restriktioner, kritiske over for vacciner eller decideret så pandemien og nedlukningerne som en del af en større sammensværgelse. Sammen med konspirationsteorier som QAnon eller The Great Reset, der begge indeholder troen på en international elite, der styrer verden, skabte dette muligheden for, at de disse forskellige interessenter kunne danne interessefællesskaber. Fællesskaber, hvor mistilliden til myndigheder og massemedier var fællesnævner.

I forbindelse med den russiske invasion af Ukraine har der været et sammenfald mellem netværk, som tidligere har delt coronaskeptiske informationer, og netværk, der nu videreformidler prorussiske budskaber. Det kunne man se på danske sociale medier, og det er et mønster, der har fået international opmærksomhed (Kayali og Scott, 2022; Ling, 2022). En østrigsk pendant til det danske HOPE-projekt undersøgte i 2022, om der var en sammenhæng mellem vaccinstatus og syn på, hvem der ansås som ansvarlig for krigen i Ukraine. Resultaterne pegede på, at det var tilfældet: Mens 88 pct. af de vaccinerede mente, at det var Rusland, der var skyld i krigen, lå tallet kun lige over 60 pct. for de ikkevaccinerede. Omvendt mente mere end 60 pct. af de ikkevaccinerede, at det

var USA, der var den primært ansvarlige, mens tallet blandt vaccinerede lå på under 30 pct. (Winter, 2022).

Mediet Politico skrev den 17. marts 2022 om tilsvarende sammenfald af interesser grupperne imellem:

For dem, der er dybt involveret i online konspirationsteorier, betyder [tomrummet efter corona], at de skal finde et andet emne for at holde onlinepublikummet interesseret og engageret. Med fællesnævneren for Rusland-støttet misinformation og et færdiglavet digitalt økosystem af Facebook-grupper, Telegram-kanaler og forskellige alternative sociale netværk, har det været et problemfrit skifte fra coronavirus til krigen i Ukraine (Kayali og Scott, 2022).

Artiklen fra Politico beskriver, at disse bånd typisk er drevet af russiske statsmedier (som RT), da disse platforme var blevet alternative nyhedskilder for mange konspirationegrupper. Fællesnævneren mellem antivaxbevægelser, QAnon og prorussiske sympatisører er typisk netop mistillid til traditionelle medier og politiske eliter kombineret med et had til NATO og/eller USA.

Det er væsentligt at understrege, at det, der her betegnes som ”coronaskeptiske segmenter” ikke handler om personer, der var kritiske over for enkeltstående restriktioner som masker eller hjemsendelser, men som i øvrigt var positive over for vacciner. I betegnelsen ”coronaskeptisk” skal her forstås den konspiratoriske tanke om en større sammensværgelse, såsom at coronavirus ikke eksisterer, at vaccinerne er farlige, og/eller at en bagvedliggende elite står bag. Center for Terroranalyse under Politiets Efterretningstjeneste skriver i *Vurdering af terrortruslen mod Danmark* fra marts 2023 om et antimyndighedseksremistisk miljø, hvor de dominerende konspirationsteoretiske narrativer i Danmark netop typisk handler om det, der opfattes som en ondsindet elite, der har til hensigt at begrænse befolkningens frihed (Politiets Efterretningstjeneste, 2023: 26).

Argumentet er ikke, at der er en 1:1-sammenhæng mellem coronaskepticisme og prorussiske holdninger, men at der er et påfaldende sammenfald mellem coronaskeptiske miljøer, der var tiltrukket af varianter af sammensværgelsesteorier, inklusive om vaccinerne, og de miljøer, som siden krigen udbrud har delt prorussisk indhold.

Allerede i marts 2022 skrev faktatjekmediet TjekDet om fænomenet i ”Nu spinner coronaskeptikere konspirationsteorier på krigen i Ukraine”:

Dårligt havde Rusland sendt sine styrke over den ukrainske grænse, før krigen var omdrejningspunktet på talrige coronaskeptiske facebook- og twitterprofiler og i coronaskeptiske grupper på de sociale medier. Her er budskabet blandt

andet, at medierne, eksperterne og de danske myndigheder lyver om krigen i Ukraine (Frisch et al., 2022).

Ligeledes skriver Altinget, at i ”netværk, online-grupper og chatfora, der før var dedikeret til at sprede coronaskeptiske konspirationsteorier, florerer der nu misinformation og konspirationsteorier om Ukraine-krigen” (Lehmann, 2022). Altinget nævner specifikt grupper på Telegram.

Der var selvfølgelig også før pandemien segmenter i Vesten, som orienterede sig væk fra det traditionelle mediebillede, men pandemien har forstærket tendensen. Antivaxbevægelsen har vist sig som et nyttigt distributionsled for russisk påvirkning, uagtet om den så er decideret prorussisk, antiukrainsk eller antiamerikansk. Man behøver ikke lede længe på sociale medier som Twitter og Facebook for at konstatere, at disse budskaber ikke kun deles i lukkede miljøer, men i stor stil florerer i eksempelvis de gængse nyhedsmediers kommentarspor. Noget kan være skrevet af falske profiler, men andet er tydeligt ikke.

Coronaskeptikere og konspirationsteoretikere er naturligvis ikke de eneste segmenter, der rammes af russisk påvirkning, og det er heller ikke den eneste måde, russisk påvirkning virker på. Denne sammenhæng er imidlertid tydeligt observerbar, hvorfor den er anvendt som eksempel her.

Rusland skal ikke vinde narrativen

Rusland anvender sine eksterne påvirkningsaktiviteter som et udenrigspolitisk virkemiddel til at opnå sine strategiske mål. Det *kan* være ved at samle støtte til Rusland eller ved at svække en samlet modstand mod Rusland. Men det kan også være ved at svække landene indefra; fx ved at pirke til national sammenhængskraft de steder, den er svagest. Om det så handler om EU, indvandring, energipriser eller vacciner. Rusland vinder på, at vestlige alliancer svækkes, og at mistilliden mellem befolkning og myndigheder øges.

Trusselsvurderingen for folketingsvalget i 2022 er vagt formuleret i forhold til den konkrete trussel mod valghandlingen, men vurderingen indeholder en vigtig påmindelse: ”Aktiviteterne kan være målrettet konkrete begivenheder, såsom valghandlinger, men foregår i lige så høj grad i det daglige” (Forsvarets Efterretningstjeneste og Politiets Efterretningstjeneste, 2022). Russisk påvirkning er bare ikke noget, der foregår ved præsidentvalget i udlandet. Det kan mere eller mindre diskret snige sig ind i digitale fællesskaber og danske online-debatter og ad den vej måske nå dig, hvor du færdes i det digitale rum. Det behøver hverken at handle om Ukraine eller coronavacciner. Formålet er ikke at få dig overbevist om, at Rusland har ret. For Rusland ikke behøver at vinde

narrativen. Det er nok at få dig til at tvivle. Eller som de siger på RT: ”Question more.”

Litteratur

- Bruun-Hansen, Kerstin (2015). Larisa er Putins øjne i Danmark. *Fagbladet Journalisten*, 26. juni.: <https://journalisten.dk/larisa-er-putins-ojne-i-danmark/>
- Det Europæiske Råd (2022). EU indfører sanktioner mod de statsejede medieforetagender RT/Russia Today's og Sputniks udsendelsesaktiviteter i EU. Pressemeddelelse, 2. marts. <https://www.consilium.europa.eu/da/press/press-releases/2022/03/02/eu-imposes-sanctions-on-state-owned-outlets-rt-russia-today-and-sputnik-s-broadcasting-in-the-eu/>
- DFRLab (2018). Question that: RT's military mission - assessing Russia Today's role as an “information weapon”. <https://medium.com/dfrlab/question-that-rts-military-mission-4c4bd9f72c88>
- Forsvarets Efterretningstjeneste (2018). *Efterretningsmæssig Risikovurdering 2018. En aktuel vurdering af forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed*. <https://www.fe-ddis.dk/da/produkter/Risikovurdering/risikovurdering/risikovurdering-2018/>
- Forsvarets Efterretningstjeneste (2019). *FE's vurdering af truslen for påvirkning af folketingsvalget*. https://www.fe-ddis.dk/globalassets/fe/dokumenter/2019/situations--og-trusselsvurderinger/pavirkningskampagner/STVpaavirkningskampagner_14042019
- Forsvarets Efterretningstjeneste og Politiets Efterretningstjeneste (2022). *Truslen fra russisk påvirkning mod det kommende folketingsvalg*. <https://www.fe-ddis.dk/da/produkter/situations--og-trusselsvurderinger2/trusselsvurderinger/truslen-fra-russisk-pavirkning-mod-det-kommende-folketingsvalg/>
- Forsvarets Efterretningstjeneste (2022). *UDSYN 2022. En efterretningsbaseret vurdering af de ydre vilkår for Danmarks sikkerhed og varetagelsen af danske interesser*. <https://www.fe-ddis.dk/da/produkter/Risikovurdering/risikovurdering/udsyn-2022/>
- Frisch, Nathalie Damgaard og Bastian V. Eggert (2022). Også den russiske ambassade i Danmark kalder redningsaktion efter bombet ukrainsk børnehospital for ”fake”. *TjekDet*, 11. marts. <https://www.tjekdet.dk/indsigt/ogsaa-den-russiske-ambassade-i-danmark-kalder-redningsaktion-efter-bombet-ukrainsk>
- Frisch, Nathalie D., Nikolaj R. Kristensen, Daniel G. Hansen og Ella H. Jørgensen (2022). Nu spinner coronaskeptikere konspirationsteorier på krigen i Ukraine. *TjekDet*, 28. marts. <https://www.tjekdet.dk/indsigt/nu-spinner-coronaskeptikere-konspirationsteorier-paa-krigen-i-ukraine>
- Higgins, Eliot (2017). The Russian Ministry of Defence publishes screenshots of computer games as evidence of US collusion with ISIS. *Bellingcat*, 14. november. <https://>

- www.bellingcat.com/news/mena/2017/11/14/russian-ministry-defence-publishes-screenshots-computer-games-evidence-us-collusion-isis/
- Holst, Helene Kristine, Morten Pihl og Didde Venzel (2023). Ny kortlægning: Sådan spredtes russisk misinformation i Danmark. *Jyllands-Posten*, 12. marts. <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE15234078/ny-kortlaegning-saadan-spredes-russisk-misinformation-i-danmark/>
- Kayali, Laura og Mark Scott (2022). Anti-vax conspiracy groups lean into pro-Kremlin propaganda in Ukraine. *Politico*, 17. marts. <https://www.politico.eu/article/anti-vax-conspiracy-lean-pro-kremlin-propaganda-ukraine/>
- Kern-Rasmussen, Rasmus (2018). Larisa er Putins øjne i Danmark. *Mandag Morgen*, 1. januar. <https://www.mm.dk/artikel/fake-news-er-ikke-problem-danmark-men-misinformation-er>
- Kovalev, Alexey (2021). The two faces of RT's coronavirus propaganda: When it comes to Russia Today and the pandemic, coverage at home and abroad is worlds apart. *Meduza*, 11. november. <https://meduza.io/en/feature/2021/11/11/the-two-faces-of-rt-s-coronavirus-propaganda>
- Lehmann, Chris (2022). Pro-russiske konspirationer spredtes i coronaskeptiske netværk. *Altinget*, 9. marts. <https://www.alinget.dk/forsvar/artikel/pro-russiske-konspirationer-spredes-i-coronaskeptiske-netvaerk>
- Ling, Justin (2022). False claims of U.S. biowarfare labs in Ukraine grip QAnon. *Foreign Policy*, 2. marts. <https://foreignpolicy.com/2022/03/02/ukraine-biolabs-conspiracy-theory-qanon>
- Nikolskaya, Polina, Mari Saito, Maria Tsvetkova og Anton Zverev (2023). Pro-Putin operatives in Germany work to turn Berlin against Ukraine. *Reuters*, 3. januar. <https://www.reuters.com/investigates/special-report/ukraine-crisis-germany-influencers>
- Paul, Christopher og Matthews, Miriam (2016). The Russian “firehose of falsehood” propaganda model: Why it might work and options to counter it. Santa Monica: RAND Corporation. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>
- Politiets Efterretningstjeneste (2022). *Vurderingen af spionagetruslen mod Danmark. Truslen fra fremmede staters efterretningsvirksomhed mod Danmark*. <https://pet.dk/-/media/mediefiler/pet/dokumenter/analyser-og-vurderinger/vurdering-af-spionagetruslen-mod-danmark/vurdering-af-spionagetruslen-mod-danmark.pdf>
- Politiets Efterretningstjeneste (2023). *Vurderingen af terrortruslen mod Danmark*. <https://pet.dk/-/media/mediefiler/pet/dokumenter/analyser-og-vurderinger/vurdering-af-terrortruslen-mod-danmark/vurdering-af-terrortruslen-mod-danmark-2023.pdf>
- Rabøl, Laura Byager (2021). Danskerne er tredjebedst i verden til engelsk som andetsprog – test dine evner her. *tv2.dk*, 17. november. <https://nyheder.tv2.dk/2021->

- 11-17-danskerne-er-tredjebest-i-verden-til-engelsk-som-andetsprog-test-dine-evner-her
- Redington, Tobias (2021). RT and the element of disguise: Russia's information weapon. *The Cyber Defense Review* 6 (3): 75-88.
- RFERL (2022). Thousands detained at anti-war protests across Russia. 6. marts. <https://www.rferl.org/a/russia-1000-protesters-arrested-ukraine-invasion/31738786.html>
- RT (2022). US conducted "inhumane" lab experiments in Ukraine – Russia. 14. april. <https://www.profil.at/oesterreich/was-sagt-der-impfstatus-ueber-die-einstellung-zu-putin-aus/402085051>
- RT (u.å). About us. <https://www.rt.com/about-us>
- Serritzlev, Jeanette (2023). *Informationskrig – påvirkning og propaganda i moderne krigsførelse*. København: Forlaget Samfundslitteratur.
- TASS (2022). Russia has not invaded Ukraine and will not invade any other country – Lavrov. 10. marts. <https://tass.com/politics/1419745>
- Winter, Jakob (2022). Impfscheu und putintreu: Ungeimpfte geben USA Schuld für Ukraine-Krieg, Profil, 23. juli. <https://www.profil.at/oesterreich/was-sagt-der-impfstatus-ueber-die-einstellung-zu-putin-aus/402085051>
- Yablokov, Ilya (2015). Conspiracy theories as a Russian public diplomacy tool: The case of *Russia Today* (RT). *Politics* 35 (3-4): 301-315.